

RÛYÂNÎ, Abdülvâhid b. İsmâil

(عبد الواحد بن إسماعيل الروياني)

Ebû'l-Mehâsin Fahrülislâm
Abdülvâhid b. İsmâil b. Ahmed
er-Rûyânî et-Taberî
(ö. 502/1108)**Şâfiî fakihî ve muhaddis.**

415 (1024) yılında Taberistan'daki Rûyân şehrinde doğdu. İlim ehli bir aileye mensup olup temel bilgileri babasından ve dedesinden aldı. Tahsil için Buhara, Gazne, Nişâbur ve Merv gibi şehirleri dolaştı. Muhammed b. Beyân el-Kâzerûnî ile Nâsır b. Hüseyin el-Ömerî el-Kureşî'den fıkıh okudu. Abdülgâfir b. Muhammed el-Fârisî, Muhammed b. Abdurrahman et-Taberî, Ebû Nasr Ahmed b. Muhammed el-Belhî, Ebû Osman İsmâil b. Abdurrahman es-Sâbûnî, Ebû Hafs Ömer b. Ahmed el-Mâverdî, Muhammed b. Abdülazîz el-Kantarî, Abdullah b. Ca'fer el-Habbâzî gibi âlimlerden hadis dinledi. Kendisinden Ebû Tâhir es-Silefî, Muhammed b. Abdülbâkî el-Cürcânî, İbrâhim b. Ali el-Mevsilî, Zübeyr b. Muhammed el-Cerkûhî, Süleyman b. Muhammed el-Kassârî, Abdülvâhid b. Ahmed et-Temîmî, Ahmed b. Muhammed el-Füşencî, Hibetullah b. Sa'd et-Taberî ve diğer bazı âlimler hadis rivayet ettiler.

Taberistan ve Mâverâünnehir bölgele-
rindeki şehirlerde öğrenimini tamamlayan
Rûyânî, Âmül'e yerleşerek Nizâmülmülk
tarafından burada adına inşa ettirilen med-
resede ders vermeye başladı. Bir müddet
Taberistan kadılığı görevinde bulunduktan
sonra geçtiği Rey şehrinde müderrisliğe
devam etti, ancak burada uzun müddet
kalmayıp İsfahan'a gitti. İsfahan'da bazı
eserlerini yazarak tekrar Âmül'e döndü.
Verdiği bir fetva sebebiyle İsmâiliyye (Me-
lâhide) mezhebine mensup bazı kimseler
tarafından 10 veya 11 Muharrem 502'de
(20 veya 21 Ağustos 1108) Âmül Camii'nde
öldürüldü. Bazı kaynaklarda olayın 501
(1107) yılında meydana geldiği de kayde-
dilir.

Devrinde Şâfiî fakihlerinin önde gelenle-
rinden sayılan Rûyânî bu mezhep fikhına
hâkimiyetini, "Şâfiî'nin kitapları yansa on-
ları ezberimden yazdırırım" sözüyle dile
getirmiş, bu özelliği sebebiyle zamanın
Şâfiî'si diye anılmıştır. Üstün ahlâkı ve de-
rin bilgisi sayesinde herkesin sevgi ve
saygısını kazanmıştı. Nizâmülmülk de ken-
disine hürmet eder ve ikramda bulunur-
du.

Eserleri. 1. *Bahrü'l-mezheb fi fûrû'ı mezhebi'l-İmâm eş-Şâfi'î*. Şâfiî mezhebinin en hacimli kitaplarından biri olup Mâverdî'nin *el-Hâvî'si* ile yapılan bir karşılaştırmada düzen ve tertip bakımından *el-Hâvî'nin* daha üstün olduğu kabul edilmiş de *Bahr*'ın *el-Hâvî'deki* bilgilerin yanında başka pek çok ayrıntıyı kapsadığı belirtilmiştir. Şâfiî mezhebine ait görüşler yanında diğer mezheplerin görüşlerine yer verilmesi esere mezheplerarası mukayeseli bir fıkıh kitabı niteliği kazandırmıştır. Nâdir meseleleri ihtiva etmesi bakımından dikkat çeken eser hakkında, "*Bahr*'dan ne kadar nakilde bulunursan bulun sakıncası yoktur" sözü meşhur olmuştur. Birçok yazma nüshası bulunan *Bahrü'l-mezheb* Ahmed İzzü İnâye ed-Dimaşki tarafından on dört cilt halinde yayımlanmıştır (Beyrut 1423/2002). 2. *Hilyetü'l-mü'min fi'l-fürû'* (TSMK, III. Ahmed, nr. 761). Rûyânî bu eserinde *Bahr*'da takip ettiği metodun aksine nakille yetinmeyip ictihad ve tercihe ağırlık vermiş, birçok meselede Şâfiî mezhebinden ayrılarak Mâlikî mezhebinin görüşlerini tercih etmiştir. Rûyânî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *el-Kâfi fi'l-fürû'* (muhtasar bir eserdir), *Menâşîşü'l-İmâm eş-Şâfi'î*, *el-Mübtedi*, *el-Furûk*, *et-Taḥbîr*, *et-Tecrîbe*, *et-Tehzîb fi ğarîbi'l-ḥadîs*, *Ḥaḳîkatü'l-ḳavleyn (Kitâbü'l-ḳavleyn ve'l-vecheyn)*, *el-ʿAvâlî*.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdülvâhid b. İsmâil er-Rûyânî, *Bahrü'l-mezheb* (nşr. Ahmed İzzü İnâye ed-Dimaşki), Beyrut 1423/2002, neşredenin girişi, I, 7-9; Şirâzî, *Ṭabakâtü'l-fukahâ'* (nşr. Halîl el-Meys), Beyrut, ts. (Dârü'l-kalem), s. 247; Sem'ânî, *el-Ensâb* (Bârûdî), III, 166; a.mlf., *et-Taḥbîr fi'l-mu'cemi'l-kebîr* (nşr. Münîre Nâcî Sâlim), Bağdad 1395/1975, I, 251, 293, 312; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam* (Atâ), IX, 160; İbn İsfendiyâr, *Târîḫ-i Ṭaberistân* (nşr. Abbas İkbâl), Tahran, ts. (Kitâbhâne-i Hâver), I, 123; Abdülkerîm b. Muhammed er-Râfiî, *et-Tedvîn fi aḥbâri Ḳazvîn* (nşr. Azîzullah el-Utâridî), Beyrut 1408/1987, I, 312; II, 62, 108, 109, 111, 119; Nevevî, *Tehzîbü'l-esmâ' ve'l-lugât*, Beyrut 1416/1996, II, 552; İbn Hallikân, *Vefeyât*, III, 198-199; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XIX, 260-261; a.mlf., *el-İber*, IV, 4, 189; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, XII, 170-171; İbn Receb, *Câmi'u'l-ʿulûm ve'l-ḥikem*, Beyrut 1408, s. 307; İbn Kâdî Şühbe, *Ṭabakâtü'l-Şâfi'iyye*, I, 256; *Keşfü'z-zunûn*, I, 226, 355, 518, 674; II, 1178, 1378, 1456, 1579, 1957; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 4; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 673; *İzâhu'l-meknûn*, II, 130; *Hediyetü'l-ʿarifîn*, I, 634; Browne, *LHP*, II, 357-358; *Mu'cemu'l-maḥtûṭâtü'l-meucûde fi Mektebâti İstânbul ve Ânâṭülü* (haz. Ali Rıza Karabulut), [basıki yeri ve tarihi yok], II, 860.

 ALİ BAKKAL
RÛYÂNÎ, Muhammed b. Hârûn

(محمد بن هارون الروياني)

Ebû Bekr Muhammed b. Hârûn er-Rûyânî
(ö. 307/919-20)**Hadis hâfızı ve fakih.**

210 (825) yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Taberistan bölgesindeki Rûyân'a nisbet edilir. Hadis öğrenmek için Bağdat, Mısır, Suriye, Vâsıt, Mekke, Medine gibi merkezleri dolaştı ve Ebû Küreyb Muhammed b. Alâ, Ebû Abdullah Muhammed b. Humeyd er-Râzî, Fellâs, Bündâr İakabıyla tanınan Muhammed b. Beşşâr, Ebû Zür'a er-Râzî, Müzenî ve İbn Vâre gibi muhaddislerden faydalandı. Onun İbn Cerîr et-Taberî, İbn Huzeyme, Muhammed b. Nasr el-Mervezî ile yaptığı ilmî seyahatler sırasında Mısır'da yiyeceklerinin tükenmesi üzerine Mısır emirinin yardımının kendilerine yetişiyle ilgili bir olaya kaynaklarda yer verilir. İsmâîlî, Ca'fer b. Abdullah el-Fennâkî, İbrâhim b. Ahmed el-Kirmîsînî gibi âlim ve râviler Rûyânî'nin talebeleri arasında zikredilir.

Eserleri. Rûyânî'nin en meşhur eseri *el-Müsned* olup İbn Hacer el-Askalânî bu çalışmayı meşhur *es-Sünen*'ler seviyesinde görmüş, hatta bazı âlimler onu İbn Mâce'nin *es-Sünen*'inden daha değerli bularak *Kütüb-i Sitt'e*'nin altıncısı olmaya lâ-yık görmüştür (Münâvî, II, 41-42). Eser günümüze kısmen intikal etmiş olup İbn Hacer el-Askalânî de onu kendisine tam olarak ulaşmayan müsnedler arasında saymıştır (*el-Metâlibü'l-ʿâliye*, I, 4). Ebû Abdurrahman Salâh b. Muhammed b. Uveyza, eserin on altıncı-otuz üçüncü cüzlerinin ihtiva ettiği 1545 rivayeti *Müsnedü's-şahâbe (Müsnedü'r-Rûyânî)* adıyla neşretmiştir (I-II, Beyrut 1417/1996). Eymen Ali Ebû Yemânî, tesbit ettiği 328 rivayeti ekleyerek kitabı *Müsnedü'r-Rûyânî ve bizzeylihi'l-müstedrek mine'n-nuşûsi's-sâkıta* adıyla yayımlamıştır (I-III, Kahire-Riyad 1416/1995). Hadislerin sahâbî râvilerine göre sıralandığı eserde müellif râvilerin isim ve nesepleri hakkında açıklamalar yapmış, hadisleri sahâbeden rivayet eden tâbiî râvilerine göre yeni bir tertip uygulamış ve o râvinin aynı sahâbîden olan rivayetlerini bir arada zikretmiştir. Mese-lâ Ahmed b. Hanbel, Berâ b. Âzîb'in otuz beş tâbiî râvisinden gelen yaklaşık 240 hadisi herhangi bir tasnife tâbi tutmadan rivayet ederken Rûyânî, onun kırk iki tâbiî râvisinden gelen 160 hadisi eserine yirmi dokuz grup halinde almıştır. Bu iki eser